

Конспект уроку
Всесвітня історія
11 клас

ТЕМА: КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ЄС

*Автор: Тетяна Соломенна, кандидат історичних наук, доцент
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

Мета уроку:

- ❖ *сформувати комплексне уявлення про культурну політику ЄС, її правові засади та основні інструменти реалізації на сучасному етапі;*
- ❖ *розвивати вміння аналізувати, синтезувати та узагальнювати інформацію, вивчаючи мистецькі проєкти та програму Креативна Європа;*
- ❖ *виховувати повагу до культурного надбання різних народів Європи та України, шанобливе ставлення до пам'яток культурної спадщини; сприяти усвідомленню європейської ідентичності на основі культурних цінностей.*

Тип уроку: *комбінований урок з елементами практичної роботи.*

Матеріально-технічне обладнання: *комп'ютер, проєктор.*

Дидактичне забезпечення: *опорний конспект, презентація, відеоматеріали.*

Міжпредметні зв'язки: *історія, мистецтво, правознавство, громадянська освіта.*

Опорні поняття та терміни: *пам'ятка культури, культурна політика, культурна спадщина, Креативна Європа.*

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина уроку

Створення позитивної установки на роботу.

Привітання вчителя та учнів.

Перевірка готовності здобувачів освіти до уроку.

II. Актуалізація опорних знань

Запитання для бесіди:

1. Що таке культура?

2. Яку роль у житті суспільства відіграють культурні діячі?

3. Які пам'ятки культури, пов'язані з Європою, спадають на думку першими?

Коротке обговорення вчителя та учнів, чим саме відомі згадані пам'ятки.

4. Як ви вважаєте, чи є кулінарні традиції, усна народна творчість складовими культурної спадщини?

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності учнів

Вступне слово вчителя.

Сьогодні ми поговоримо про культурну складову ЄС.

Запитання до учнів.

Як ви вважаєте, за якими показниками можна визначити рівень розвитку культури держав ЄС?

Орієнтовна відповідь учнів.

Називають відомі місця/міста, які б хотіли відвідати і чому...

Що зазвичай найбільше приваблює туристів?

Орієнтовна відповідь учнів:

- краєвиди, місця для відпочинку, музеї, пам'ятки архітектури;
- високі рейтинги європейських університетів з великим можливостями для іноземних студентів;
- популярність загальноєвропейських музичних, театральних і мистецьких фестивалів, заходів і премій.

Запитання до учнів.

Які ви знаєте всесвітньо відомі заходи культурно-розважального характеру?

Орієнтовна відповідь учнів.

Євробачення, Венеційський карнавал, Октоберфест тощо.

Слово вчителя.

Кожна з 27 країн-членів ЄС має свій значний культурний потенціал, низку проєктів співпраці художніх колективів та окремих митців у реалізації міжнародних вистав, заходів, шоу.

Тож сьогодні нам необхідно з'ясувати: чи існує спільна культурна політика на рівні всього Європейського Союзу? Якими інституціями ЄС вона узгоджується? Чи існує фінансова підтримка мистецьких проєктів в ЄС?

1. Культурна політика ЄС. Основні засади

Слово «культура» походить від лат. *Cultio* – обробляю, вшановую; спочатку означало обробіток, догляд, виховання, освіти, розвиток.

Культура – сукупність усіх створених матеріальних і духовних цінностей впродовж історії.

Запитання до учнів.

Що ми відносимо до матеріальних та духовних цінностей?

Орієнтовна відповідь учнів.

Уявлення, знання, звичаї, вірування, твори літератури, мистецтва, наукові винаходи.

Слово вчителя.

Культурна політика як засіб регуляції державою існує давно. Проте лише з другої половини XX ст. відбувається активне формування базових принципів управління культурними процесами суспільства у більшості європейських країн.

У XXI ст. відзначається тенденція щодо посилення ролі культури у міжнародних контактах держав, а також міжнародних організацій.

Запитання до учнів.

Яким чином, на вашу думку, культура сприяє розвитку міжнародних відносин?

1.1 Міжнародні організації – Рада Європи та ЮНЕСКО – правова основа культурної політики ЄС.

Основні цілі та принципи міжнародного культурного співробітництва містяться в документі ЮНЕСКО 1966 р.

Чим цілі відрізняються від принципів?

Робота з документом.

Учні самостійно читають документ (док 1. Декларація принципів міжкультурної співпраці, 4 лист 1966 р.), визначають цілі та принципи міжнародного культурного співробітництва.

Орієнтовна відповідь учнів.

- ☐ розповсюдження знань;
- ☐ сприяння розвитку талантів й збагачення культур;
- ☐ розвиток мирних відносин між народами;
- ☐ забезпечення кожній людині доступу до знань і можливості насолоджуватися мистецтвом і літературою всіх народів;
- ☐ участь у прогресі науки в усіх куточках земної кулі.

На відміну від економічної та політичної сфери культурна політика в ЄС визначається національними урядами країн-учасниць. Проте в ЄС реалізуються спільні програми і проекти в культурній сфері за участю митців й глядачів з різних держав.

Правові основи культурної взаємодії в країнах ЄС викладені в документах *Ради Європи* та *ЮНЕСКО*. Всі країни ЄС, як і Україна, є членами цих двох організацій, тому для культурної політики використовується їхній правовий доробок.

Пригадаймо, в яких роках Україна стала членом зазначених міжнародних організацій?

Рада Європи в 1954 р. прийняла Європейську культурну конвенцію.

Робота з документом «Європейська культурна конвенція» 1954 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_213. Учні у парах опрацьовують статті 4-5 документу, визначають ключові положення (усно).

Найбільшою всесвітньою структурою, яка опікується культурою, є ЮНЕСКО / UNESCO – **Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури**/ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Запитання до учнів.

Які вам відомі культурні пам'ятки, що перебувають під охороною ЮНЕСКО?

Орієнтовна відповідь учнів.

Станом на 2023 р. у списку Світової спадщини ЮНЕСКО значиться 1157 об'єкт – 900 культурних, 218 природних і 39 змішаних з 167 країн. Найбільша кількість з них розташована на території ЄС. Лідерами є Італія, Іспанія, Франція, Німеччина.

Робота з візуальними джерелами.

Вчитель пропонує здобувачам освіти зображення пам'яток, що охороняються ЮНЕСКО, учні визначають їхню культурну цінність.

Запитання до учнів.

Які, на вашу думку, пам'ятки культури вашого міста варто взяти під охорону ЮНЕСКО? Чому?

1.2 Інститути ЄС в реалізації культурної політики

Органи управління ЄС, які опікуються питаннями культури:

Європейський парламент – *Комітет культури і освіти*; проблематика: культурне розмаїття, міграції.

Ради ЄС – *Рада по освіті молоді і культурі*; проблематика: збереження європейської культурної спадщини; підтримка креативних індустрій; освіта та спорт.

Європейська комісія – відповідає за основи культурної політики ЄС і програми по культурі.

2.1 Креативна Європа

Всі провідні установи ЄС залучені до формування та фінансування загальноєвропейських програм та проєктів. Провідною є програма «Креативна Європа», спрямована на підтримку культурного, креативного і аудіовізуального секторів. Вона затверджена Європейським парламентом Радою ЄС і стала чинною з січня 2014 р. Бюджет програми на 2021–2027 рр. складає 2,4 млрд євро.

Програма спрямована на захист, розвиток та поширення європейського культурного та мовного розмаїття, а також спадщини; підвищення економічного потенціалу культурних та креативних індустрій.

«Креативна Європа» складається з трьох підпрограм:

I – «Культура» – підтримує широкий спектр культурних і творчих секторів: *архітектури, культурної спадщини, дизайну, літератури тощо.*

II – «Медіа» – підтримує *європейське кіно та аудіовізуальну індустрію* для розробки, розповсюдження та просування європейських творів.

III – «Міжсекторальна співпраця» – сприяє співпраці між різними культурними та креативними секторами.

З 2016 р. Україна стала однією з учасниць «Креативної Європи». 12 жовтня 2021 р. підписано Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь нашої країни у програмі ЄС «Креативна Європа» (2021–2027).

Завдання.

Визначте важливість для України її участі у Програмі.

Орієнтовна відповідь учнів.

Участь України у Програмі сприяє розвитку української культури, розширенню співпраці між професіоналами, а також зміцненню культурних зв'язків з країнами ЄС.

2.2 Культурна столиця Європи

Програма була започаткована в 1985 р., отримавши назву «Європейське місто культури». Першою культурною столицею Європи стали Афіни.

У 1999 р. Програму було перейменовано на «Культурну столицю Європи». Європейська Комісія опікується програмою і кожного року Рада ЄС офіційно визначає перелік міст-переможців.

Знайомство учнів зі змістом програми «Культурна столиця Європи».
<http://surl.li/jzjuq>

Завдання:

1. Визначити цілі ініціативи «Культурна столиця Європи»:

- підкреслити багатство та різноманітність культур Європи;
- підвищити у європейських громадян почуття приналежності до спільного культурного простору;
- сприяти внеску культури у розвиток міст.

2. Які можливості містам надає цей Проєкт:

- відродження міст;
- підвищення міжнародної репутації міст;
- посилення іміджу міст в очах власних жителів;
- вдихнути нове життя в культуру міста;
- зростання туризму.

Україна, надихаючись прикладом Європи, з 2019 р. запровадила власний проєкт «Культурні столиці України». Першими переможцями в номінаціях *Велика і Мала культурні столиці* стали міста *Маріуполь* та *Славутич*. Проте пандемія Covid-19 перенесла рік реалізації на 2021 р.

Україна провела наступний конкурс у 2021 р., в межах якого Чернігів претендував на звання Великої культурної столиці Європи.

2.3 Дні європейської спадщини

Дні європейської спадщини – спільно організовані Радою Європи та ЄС, які започаткували акцію у 1985 р.

Під час Днів європейської спадщини відкриваються тисячі пам'ятників і об'єктів, деякі з них зазвичай закриті для публіки впродовж року. Це дозволяє людям насолоджуватися безкоштовними відвідуваннями, дізнаватися про свою спільну культурну спадщину.

Запитання до учнів: яка мета таких заходів?

Мета проведення заходів Днів Європейської спадщини:

- підвищити обізнаність про культурне багатство Європи;
- стимулювати інтерес до європейської культурної спадщини;
- інформувати громадськість та уряди (або політиків) про необхідність охорони культурної спадщини;
- запропонувати Європі відповісти на соціальні, політичні та економічні виклики в галузі культури.

Дні європейської спадщини проходять у 50 країнах, які підписали Європейську культурну конвенцію, щороку у вересні.

Кожний рік має особливу загальноєвропейську тему. Країни можуть приєднатися до щорічної спільної теми.

Європейський Союз в ході реалізації програми «Креативна Європа» в межах підпрограми «Культура» відзначає художніх діячів у кількох номінаціях:

1. Літературна премія ЄС.

Щорічна нагорода, покликана сприяти популяризації творчості ще не дуже відомих, але талановитих авторів художньої прози з різних європейських країн. Премія фінансується Європейською Комісією в межах програми «Креативна Європа».

2. Премія «MusicMovesEurope» (ММЕ)

Є основним інструментом Єврокомісії для підтримки музичного сектору.

3. Архітектурна премія ЄС.

Премія була заснована у 1988 р. Європейською Комісією, Європейським парламентом. Присуджується один раз на два роки за проекти, втілені за цей період. Це мають бути архітектурні роботи, що демонструють досконалість у концептуальному, соціальному, культурному та технічному плані.

Розмір винагороди становить 60 тис. євро, окрім цього існує Спеціальна відзнака розміром у 20 тис. євро, яка вручається молодим фахівцям, які тільки розпочинають свою кар'єру.

4. Премія ЄС по культурній спадщині.

Започаткована 2002 р. і демонструє найкращі досягнення Європи в галузі охорони спадщини.

Нагороди присуджуються в трьох номінаціях:

- ☐ збереження культурної спадщини;
- ☐ наукові дослідження;
- ☐ спеціальні заходи по збереженню культурної спадщини.

Європейський Союз починався з економічної інтеграції й переріс у політичне об'єднання 27 країн-членів. Культура залишається пріоритетом

діяльності національних урядів країн-членів ЄС. Проте Європейський Союз формує і реалізує культурну політику, яка складається з програм та проєктів, до яких долучаються всі європейські держави.

Європа залишається найбільшим осередком культурної спадщини й популярним місцем проведення мистецьких заходів, фестивалів, виставок та премій.

Діючою програмою в культурній сфері є *Креативна Європа*, до якої в 2016 році приєдналася Україна. Креативна Європа складається з трьох підпрограм: *Культура, Медіа, Міжсекторальна співпраця*. Це провідні напрями реалізації культурних заходів, підтримка митців та художників, механізм сприяння міжкультурного діалогу в сфері креативних індустрій, запровадження новітніх технологій у культурній сфері.

Дні європейської спадщини, ініційовані Радою Європи ще наприкінці ХХ ст., відбуваються зараз у партнерстві з ЄС і стали популярною й очікуваною подією культурного життя в усіх куточках Європи. Зростає також інтерес до заходів в реалізації проєкту *Культурної столиці Європи*, що останні роки проходять не в одному, а двох європейських містах.

Культурна політика ЄС сприяє зміцненню європейських цінностей, поваги до культурного розмаїття народів Європи, розвитку контактів між людьми та робить доступнішим мистецькі заходи й культурне надбання для всіх європейців.

Спільні культурні проєкти та заходи, мобільність митців та молоді, що здобуває освіту в креативних індустріях, доступність культурних пам'яток для широкого кола відвідувачів завдяки впровадженню новітніх технологій гарантують високий інтерес до культурного розмаїття, прагнення до його поширення, усвідомлення необхідності збереження культурної спадщини й сприятимуть доброзичливій співпраці між народами Європи.

IV. Закріплення знань учнів

1. Перегляд відеоролика «Чернігів – це Європа».

<https://www.youtube.com/watch?v=ujS4Y1G4wfU>

Запитання до відео:

Які культурно-мистецькі заходи, що проводяться у Чернігові, відповідають європейським цінностям?

2. Запитання для бесіди

1. Як називається програма, що реалізує культурну політику в ЄС?
2. Коли Україна приєдналася до «Креативної Європи»?
3. Чи може Чернігів стати культурною столицею Європи?
4. Участь у яких європейських проєктах ви вважаєте найбільш перспективною саме для України?
5. Яких цілей можна досягти участю у міжнародних мистецьких проєктах?

V. Підведення підсумків уроку

Оголошення оцінок та аналіз роботи учнів на уроці.

VI. Домашнє завдання

1. Опрацювати матеріал конспекту

Завдання на вибір:

2. Ознайомитися з фрагментами документів, сформулювати по три тези до кожного з них;
3. Написати есе на 7-9 речень «культурні права людини». Як ви вважаєте, чи є потреба в їх захисті?
4. Створити узагальнюючий образ *культурної моделі України*.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

4 листопада 1966 р.

Генеральна конференція Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки й культури <...>проголошує цю Декларацію принципів міжнародного співробітництва для того, щоб уряди, влада, організації, асоціації й заклади, відповідальні за культурну діяльність <...>.

Стаття I

1. Кожна культура має гідність і цінність, які слід поважати і зберігати.
2. Розвиток власної культури являється правом і обов'язком кожного народу.
3. В їхньому багатому різноманітті, різноманітності та взаємному впливі всі культури є частиною загального надбання людства.

<...>

Стаття III

Міжнародне культурне співробітництво має охоплювати всі види розумової та творчої діяльності в галузі освіти, науки і культури.

Стаття IV

Цілями міжнародного культурного співробітництва <...>є:

1. Розповсюдження знань, сприяння розвитку обдарувань і збагачення різних культур.
2. Розвиток мирних відносин і дружби між народами і сприяння кращому розумінню образу життя кожного з них.
3. Сприяння застосуванню принципів, проголошених в деклараціях Організації Об'єднаних Націй, які згадуються в преамбулі даної Декларації.
4. Забезпечення кожній людині доступу до знань і можливості насолоджуватися мистецтвом і літературою всіх народів, брати участь а прогресі науки в усіх частинах земної кулі , користуватися його благами і сприяти збагаченню культурного життя.
5. Покращення умов матеріального та духовного життя в усіх частинах світу.

<...>

Стаття VII

<...>

2. Культурне співробітництво має виявити ідеї і цінності, сприяють утворенню дружби і миру. Це співробітництво має перешкоджати проявам ворожості у відносинах і висловлюванні думок. Воно має сприяти уявленню і розповсюдженню достовірної інформації.

Стаття X

При здійсненні культурного співробітництва слід приділяти особливу увагу моральному й інтелектуальному вихованню молоді в дусі дружби, міжнародного взаєморозуміння і миру. <...>

Повний текст: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_067

ЄВРОПЕЙСЬКА КУЛЬТУРНА КОНВЕНЦІЯ 1954 р.

Держави-члени Ради Європи, які підписали цю Конвенцію, враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами для, крім іншого, збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням;

вважаючи, що досягненню цієї мети може сприяти поглиблення взаєморозуміння між народами Європи;

вважаючи, що для цього доцільно не тільки укладати двосторонні культурні конвенції між членами Ради, але й проводити політику спільних дій, спрямованих на збереження європейської культури та заохочення її розвитку <...>

Стаття 1

Кожна Договірна Сторона вживає відповідних заходів для збереження свого національного внеску до загальної культурної спадщини Європи і сприяння його збільшенню.

Стаття 2

Кожна Договірна Сторона у міру можливості:

а) заохочує вивчення своїми громадянами мов, історії і культури інших <...> ;

б) докладає зусиль для сприяння вивченню своєї мови або своїх мов, історії і культури на території інших Договірних Сторін і надає громадянам цих Сторін можливості для такого вивчення на її території.

Стаття 4

Кожна Договірна Сторона у міру можливості сприяє пересуванню осіб та предметів, що мають культурну цінність, і обміну ними з метою здійснення статей 2 і 3.

Стаття 5

Кожна Договірна Сторона розглядає предмети, які мають культурну цінність для Європи і які передаються під її нагляд, як складову частину

загальної культурної спадщини Європи, вживає відповідних заходів для їхнього збереження і забезпечує розумний доступ до них.

<...>

Повний текст: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_213#Text